

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

פר' ראה

ה'תשפ"ג

לעומקו של מקרא ראה

שאמר כאן את-הברכה אשר תשמעו וגו' ונקללה אם-לא תשמעו וגו'. ונשלח המלאך בשם ראה להנחות את האדם לבחור בטוב, ככתוב לקמן (ניצבים, ל,יט) נתתי לפניך הברכה ונקללה ובחרת בתיים.

ועוד יש לומר שהוא השם המסוגל ליתן שפע של מציאת חן בעיני ה', ורמוז כוחו בשמו, ראה. וכן משה רבינו השתמש בשם זה למציאת חן כמובא בפרשת כי תשא "ראה אתה אומר אלי וגו' וגם-מצאת חן בעיני, וגו'.

ועל דרך הצח, הוא שהתכוון דוד המלך באמרו פניך האר בעבדך ולמדני את-תקיד. (תהלים קיט, קלה'). הוא המלאך ראה הוא האר, המאיר פנים לעבדי ה' ללמדם הדרך אשר ילכו בה.

ואשר על כן, על כל הנ"ל, השילוב של שני השמות ראה אנכי הוא הורדת השפע ממקור הברכה, במציאת חן ועין טובה, לבוחרים בדרך הישר. וזה שנאמר (יב,כה) כי תעשה הטוב והישר בעיני ה' אליך.

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה (יא,כו)

מובא באור החיים הק' שבאמרו אנכי ירמוז לקב"ה כי הוא הנותן את הברכה, ובאמרו ראה לשון יחיד ירצה לומר שבערך זה שהברכה מעם ה' יהיו כולם שוים כאיש אחד.

ועל דרך הרמז והסוד יש לומר: כשם שאנכי ירמוז לקב"ה, כמו כן באמרו ראה ירמוז על דרך הסוד לשם הק' ראה מע"ב שמות, היוצאים מפסוקים ויסע ויבא ויט בפרשת בשלח. ועל פי זהר חדש המורה לכוון שמות ע"ב בפרשה שניה ושלישית של ק"ש, השם רא"ה מכוון בפרשה שניה כנגד שם יהו"ה (אשר ה' נתן לכם ושמתם וגו').

ומובא בספר שרשי השמות להרמ"ז שהשם ראה הוא השם הנותן כח לתועי בינה לבחור בדרך הישר. וזה

לעומקו של מקרא ראה

ידו ואף לא בחכמתו, ויהיה כל ימיו בתשובה ובכך לטפח את יראתו על מנת להטפח, ולא יקרבו זה אל זה הברכה, והקללה.

וגם לקוראים לטעם זה בלשון "טרחא", ירמוז בזה שיהיו זכאים לברכה, ולא יטריחו את בוראם לחפש להם כביכול מדה כנגד מדה על קללה שלא תבוא עליהם ח"ו.

וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. שכן ירמוז הכתוב לנבואת ירמיהו (איכה ג, לח) מפי עליון לא תצא הרעות וְהַטּוֹב. **והוינו בה,** בשלמא הרעות לא תצא מפי עליון, אך הטוב ודאי יצא מפי עליון שהוא הטוב, ומאי וְהַטּוֹב אשר אמר הפסוק. ועוד, מפי עליון לא יצאו הוי ליה למימר: לא יצאו הרעות וְהַטּוֹב. ומאי לא תצא הרעות וְהַטּוֹב. **אלא כך פרשהו:** מפי עליון לא תצא ערבוביה של הרעות, **והטוב,** אלא רק הטוב לבדו. **והרעות,** מעשה ידי האדם המה, כאומרו: (ירמיהו ב, יט) תִּיִסְרְךָ רַעְתִּיךָ וכפירוש רש"י: סוף שרעתך תביא עליך יסורין. והכל לפי מעללי איש. וכן יובן הפסוק: **וקללה** - אם לא תשמעו, הרי שביאו אותה על עצמם, כפרי מעלליהם. **וברכה** - אם תשמעו, **רְאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה.**

ועוד על דרך הרמז, אמר ר'אֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה. **בְּרָכָה** בטעם טיפחא, והיא מכללי הניקוד לפני סוף פסוק, מכל מקום הטיפחא משמשת כעין הפסקה קלה בינה לבין המלה קללה.

וכאומרו: רְאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה. **בְּרָכָה אֲנִי נֹתֵן,** וּקְלָלָה אֵינִי נֹתֵן, אלא הכל לפי מעללי איש.

וכן ירמזון אליו מליא לדברי רבי יהושע בן לוי [תנחומא במדבר], מצינו שְׁעָקֶם הַכְּתוּב שְׁנַיִם וְשָׁלֹשׁ תְּבוּת בַּתּוֹרָה, שְׁלֹא לְהוֹצִיא דָּבָר טְמֵאָה מִפִּי, שְׁנַאֲמַר: מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינְנָה טְהוֹרָה (בראשית ז, ח), וְלֹא פְתִיב: מִן הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה.

כמו כן כאן יתיצבו הטעמים לימין הלשון הנקיה של התורה, שלא להזכיר שם הקללה על הברכה, ולכן הפסיק בטיפחא בין הברכה לקללה. כזה: רְאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה, וּקְלָלָה.

ועל דרך המוסר, ירמוז בטיפחא, לומר לך שרק כטפח בין הברכה והקללה, לכן והחי יתן אל לבו ולא יבטח בעשרו ובכח

לעומקו של מקרא ראה

כז, יב' וכפי שפירש שם כי רק העונים אמן עמדו רגליהם על ההרים, והלויים המברכים היו בתווך, בין ההרים. ופירש כן על דרך חילוף המצוי במקראות בין אֵל ו עַל. וכן מצינו בגמרא (ברכות לב.) שנוקקה לומר בדרך של אל תקרי. כדאמר רבי אלעזר ויתפלל משה אֵל ה' אל תקרי אֵל ה' אלא עַל ה' שכן דְּבִי רבי אלעזר בן יעקב קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין. ואע"פ שיש רגילות במקראות להחליף על באל ואל בעל, ואולי כי שם נזקקה הגמרא לראיה יותר חזקה כדי לומר שמשה הטיח דברים כלפי מעלה. אך בדרך כלל מצויין החילופין בין אל ועל, וכן נקט רש"י בפירושו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שכאן נרמז הכלל: גדול העונה אמן יותר מן המברך. ובהיות העונים אמן עומדים על ההרים, הרי כאילו המברכים הם העומדים על ההרים, שעל ידי העונים אמן יש חלות לברכה. לכן העונים אמן על ההרים יכולים להיקרא המברכים. ובזה יבוא גם פשוטו של מקרא על מקומו בשלום.

ועוד יש ליתן טעם מדוע התחיל ביחיד רְאֵה, וסיים ברבים: לְפָנֶיכֶם.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי בא הכתוב לרמוז על הַעֲרֻבוֹת. שהאחד כרבים והרבים כיחיד, ואשר על כן נאמר נִתַּן שהן אותן אותיות ישר והפוך, לומר לך כשם שהיחיד נותן לרבים, כך הרבים נותנים ליחיד. ואֲנֹכִי בתווך, בין רְאֵה ובין לְפָנֶיכֶם כי הוא הנותן כח לערבות, שהיא גזירת עליון לעמו ישראל, ובגויים לא יתחשב שם ערבות כלל.

וְנִתְּנָה אֶת-הַבְּרָכָה עַל-הָר גְּרִיזִים
וְאֶת-הַקְּלָלָה עַל-הָר עֵיבָל (יא, כט)

אֶת הַבְּרָכָה. פירש רש"י כתרגומו, יֵת מְכַרְכָּא. עַל-הָר גְּרִיזִים פירש רש"י כלפי הר גריזים. שהלויים עמדו בתווך בין שני ההרים והפכו פניהם לכיוון הר גריזים ופתחו בברכה, והעומדים על ההר ענו אמן.

ויש לשאול, מה הכריח את רש"י לפרש כביכול לא כהפשט, עַל-הָר גְּרִיזִים ממש, אלא כלפי הר גריזים. ויש לומר שלמד זאת מפרשת כי תבוא

לעומקו של מקרא ראה

והלכה כר' נחמיה כנגד ר' יהודה, והיינו שבמדבר לא חלה ערבות כלל, ובהר גריזים ועיבל חלה ערבות רק על הנגלות. וסימנך: נחמיה נחמתנו. כי מי יודע מה במטמוניות לבו של חברו.

ואשר על כן פירש אוה"ח הק' (בפרשת כי תבוא) שעל הנסתרות היו צריכים להישבע בברוך וארור כי בהעדר כח התוכחה, השבועה תוכיח. ולכן היו צריכים להישבע על הנסתרות כל אחד ואחד בפני עצמו, בהעדר אפשרות התוכחה.

ובזה ינתן עוד טעם לפירוש רש"י מדוע יקראו העונים אמן בשם מְבַרְכֵיךָ, המברכים.

שהרי בענייתם "אמן" חלה הערבות. ומכח הערבות נקראים הם המברכים.

ואשר על כן יובן גם מדוע נאמר רְאֵה בלשון יחיד, ולפניכם נאמר בלשון רבים. שאף על פי שיש כאן שְׁנַיִם, המברך והעונה, נחשבים הם כאחד מכח הערבות שחלה בעת ענייתם אמן.

ועל דרך הרמז והצח, תהיה הערבות נרמזת בשמות ההרים. שכן

עניית אמן כקבלת ערבות

בפרשת כי תבוא יבואר שבעניית אמן זו על הר גריזים והר עיבל, בזה חלה הערבות של בני ישראל זה לזה.

אלא שמחלוקת היא בסנהדרין מג: על מה חלה הערבות.

לר' יהודה, חלה הערבות בהר גריזים ועיבל על הנסתרות בלבד, כי לשיטתו, ערבות על הנגלות, חלה כבר בהיותם במדבר.

ולר' נחמיה, במדבר לא חלה ערבות כלל לא על הנגלות ולא על הנסתרות, ובהר גריזים ועיבל חלה הערבות רק על הנגלות. ואילו על הנסתרות לא חלה ערבות כלל. כי יסוד הערבות שהאדם אחראי לא רק למעשיו שלו, אלא גם למעשיו של חברו, ויכול, ולעתים צריך, להוכיח את חברו, והרי אין אדם יודע מה במטמוניות לבו של חברו, ולא יוכל להוכיחו על הנסתרות, ולכן לעולם לא תחול ערבות על הנסתרות, כי אין אפשרות לתוכחה, והתוכחה היא תנאי לערבות.

לעומקו של מקרא ראה

שיוכל לפעול בה ישועות, להתברך מפי עליון ולברך בה אחרים.

והם ט"ו מעלות רוחניות, וכה תדרש הפרשה:

הלא המה:

א. בעבר, שיהיה תמיד לנגד עיניו המעבר מעולם הזה לעולם הבא.

ב. הפרדן, שיהיה תכלית עבודתו להוריד השפע על ידי מעשיו, וע"י כך יהי בית דין של מעלה דן את מעשיו לחסד, כמי הירדן,

ג. אחרי, היא מידת הדבקות בה' ככתוב אחרי ה' אלקיכם תלכו (לקמן דברים יג, ה')

ד. דרך, היא מעלת המחשבה על דרכיו, לכלכל את מעשיו בשום שכל, ועל זה נאמר (תהלים נ, כג) וְשֵׁם דָרְךָ אֲרָאנוּ בִישַׁע אֱלֹהִים. וכדאריב"ל (מועד קטן ה.) כל השם אורחותיו זוכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר וְשֵׁם דָרְךָ אֵל תִּקְרֵי וְשֵׁם אֵלָא וְשֵׁם דָרְךָ אֲרָאנוּ בִישַׁע אֱלֹהִים.

ה. מבוא, היא מידת ההתמדה בהלל

גרזים עיבל הם אותיות ערבים זה לזה. כיצד: הוצא מן גרזים ועיבל את האותיות גזיל, ונתרו אותיות ערבים. ומהאותיות גזיל הוצא י"ג שהן גימטריה אח"ד, והאותיות ז-ל ירמזון לראשי תיבות זה לזה.

נמצאת אומר גרזים עיבל רומזים להיות בני ישראל בשבועתם שם כולם אחד, ערבים זה לזה.

הלא-המה בעבר הפרדן אחרי דרך
מבוא השמש בארץ הפנעני הישב
בערבה מול הגלגל אצל אלוגי
מרה (יא, ל')

הלא המה. לפשטן של דברים הכוונה להר גרזים והר עיבל. וכפירש"י שנתן בהם סימן היכן נמצאים. הלא המה בעבר הפרדן וגו'.

ולעומקו של מקרא, על דרך הדרש, הלא-המה יכוון למעלות הרוחניות ששיגו עם ישראל על ידי המרכים ועל ידי הערכות.

כלומר, באילו מידות טובות ידבק האדם כדי להגיע למעלה רוחנית

לעומקו של מקרא ראה

יב. הגלגל, היא מעלת האמונה **בהשגחה**, לדעת **שהכל מגולגל** מן השמים, ושיהיה תמיד בדרגה של **גל** עיני נאביטה נפלאות מתורתך, ויהיה כמפציר תדיר: **גל וגל וגל וגל**

יג. אצל, היא מעלת **האצילות**, לדעת שהכל נאצל מאתו ית', ושתפקידו להיות נאצל ומאציל מהודו לסביבותיו.

יד. אלוני, היא מעלת **המעשים** כדברי ר' אלעזר בן עזריה (פרקי אבות פרק ג' משנה יז) **פל שמעשיו מרבין מחכמתו**, למה הוא דומה, **לאילן שענפיו מעטין ושורשיו מרבין**, שאפלו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו.

טו. מרה, היא המעלה של **יראה ואהבת הרוממות**, שעל ידי יראה לשמה ואהבה לשמה הוא מורה דרך **לאחרים**.

ובט"ו מעלות אלו יזכה להיות מהמברכים ומהמתברכים.

ועל דרך **הצת**, נאמר בתחילה **הלא**. **הלא-המה**. **הלא** בגימטריה ל"ו, **הלא-המה** ל"ו צדיקים שבכל דור ששמים ט"ו מעלות אלו לנגד

ושבח לבורא עולם, כדרך אומרו **ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם ה'** (תהלים קיג,ג).

ו. השמש, מעלת **הגבורה** והעוז הרוחני, כאומרו **כצאת השמש בגבורתו**.

ז. בארץ, מעלת **הרצון**, או מעלת **הרציו** שהארץ מתרצית להיטיב עם הבריות ולתת להם תנובה אף שהם דורכים עליה ומבזים אותה, כן **ירצה לרצות** את זולתו.

ח. הפנעני, היא מידת **ההכנעה**, אשר על כן נקראת הארץ הקדושה בשם **הכנעני**, שבה נכנעים לפני בורא עולם.

ט. הישב, היא מעלת **יישוב הדעת**, ואשר על כן נקרא אליהו הנביא אליהו התשבי, שהיה מהמיושבים שבגלעד (תענית,ג. תוס' ד"ה ויאמר)

י. בערבה, היא מידת **הנושא בעול עם חבירו**, הנגזרת ממידת **הערבות**.

יא. מול, היא המעלה של **מילת ערלת הלב**, היא מעלת **לב טהור** ברא לי אלקים, ושתהיה **תכלית** זאת של חיינו אל **מול** עיניו תמיד.

לעומקו של מקרא ראה

**ואבדתם את שמם מן המקום
ההוא (יב,ג')**

לפשוטו של מקרא, כוונתו למקום
הע"ז, לשרש אחריה לבלתי השאיר
לה שריד.

ולעומקו של מקרא נאמר, שהכח
לאבד את שמם בכל מקום שהם, הוא
מן המקום ההוא בו עתיד להתנוסס
בית הבחירה. וכן ידרש:

מן המקום ההוא. שבו עקד אברהם
אבינו את יצחק בנו.

מן המקום ההוא, בו יצא יצחק לשוח
בשדה.

מן המקום ההוא, עליו אמר יעקב מה
נורא המקום הזה.

ואשר על כן נאמר **כִּי אִם-אֶל-**
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' וגו' **לְשׁוֹם אֶת-**
שְׁמוֹ שָׂם לְשִׁכְנוֹ תְּדַרְשׁוּ וְבֵאתָ שְׁמָה.
(יב,ה')

לְשִׁכְנוֹ תְּדַרְשׁוּ. כאן רמז לסנהדרין
אשר נקבע מושבה בלשכת הגזית,
ואשר חוקרים ודורשים בדרישות
וחקירות. לכן נאמר **לְשִׁכְנוֹ תְּדַרְשׁוּ**.

עיניהם לעלות בהם בעבודתם.

ועל דרך הרמז והסוד, הלא תָּמָה.
הלא הוא כינוי לשני שמות הק' **לאה**
והאל, והמלה **תָּמָה** תתיחס על דרך
הרמז לשני שמות אלה. והמה מע"ב
שמות היוצאים מג' פסוקים של ויסע
ויבא ויט, בפרשת בשלח, [שמות י"ד
יט-כא].

ועליהם נאמר **תָּמָה**, ומוטעם בטעם
אזלא, והוא לשון הליכה בארמית.
לרמז שהמה ההולכים לפני מחנה
ישראל, הם **לאה והאל**, המלאכים
העתידין להתלוות לבני ישראל
לנְחֻתָם בדרך, עד הגיעם למחוז חפצם
להר גרזים והר עיבל. המלאך הק'
האחד **לאה** לשמרם שלא תפגע בהם
הלאות בדרך, והמלאך הק' השני
הנקרא **האל**, וכינויו כרבו **הא'ל**,
שמציין תוקף ורחמים כאחד, להצילם
מאויביהם, עד עמדם ניצבים על
ההרים, והלויים בתווך, לקבל עליהם
עול הערבות.

לעומקו של מקרא ראה

ועוד יש לומר שמה הוא ראשי תיבות מקום השכינה. וכן מה"ש הוא שם מע"ב שמות, והוא כנגד משה ששמו רמוז בו.

ורצונו לומר, ששמעת בואך שמ"ה אל מקום השכינה, תקיים ציוויו של משה, להשמיד הבמות, והמלאך הק' מה"ש ששמו של משה חתום בו, הוא יהיה בעזרך לשום את-שמו שם.

קִי-יִרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת-גְּבוּלֶיךָ
כַּאֲשֶׁר דָּבַר-לְךָ וְאָמַרְתָּ אֶקְלֶה בְּשֵׁר
קִי-תֵאנֶה נִפְשֶׁךָ לְאָכַל בְּשֵׁר בְּכָל-
אֶנֶת נִפְשֶׁךָ תֹאכַל בְּשֵׁר: (יב,כ')

יש ליתן טעם לאומרו ג' פעמים בְּשֵׁר בפסוק אחד, וב' פעמים אִיוֵי הנפש תֵאנֶה נִפְשֶׁךָ אֶנֶת נִפְשֶׁךָ.

ועל דרך הרמז, ירמזון אלֵין מְלִיא על בוא גואל מְבִשֵׁר טוב משמיע ישועה, והזכיר ג' פעמים בְּשֵׁר כנגד הבית השלישי, אשר בְּנִינּוּ מהרה תלוי בתשובה ותפילה והוא ענינין שְׁנֵי אִיוֵי הנפש הכתובים בפסוק. אחת לתשובה והשנייה לתפילה, שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה ותפילה.

להסמיך דרישת הסנהדרין למקום השכינה.

ועל דרך הצח, נרמזו הסנהדרין במלים לְשׁוֹם אֶת שְׁמוֹ שָׁם על דרך "אל תקרי". אל תקרי אֶת שְׁמוֹ שָׁם, אלא אֶת שְׁמוֹ שָׁם. שנאמר בהם גדול שְׁמוֹשָׁה יותר מלימודה. כן גדול שְׁמוֹשָׁם יותר מלימודם, ששמשו כולם בבית דינו של יהושע בן נון ועתניאל בן קנז, ששימשו בבית דינו של משה רבנו.

לְשַׁכְּנוּ תִדְרָשׁוּ וּבָאתָ שְׁמָה.
וּהִבַּאתֶם שְׁמָה עֲלֵיכֶם וּזְבַחֵיכֶם
וגו' (יב,ה'-ו')

ובָאתָ שְׁמָה וּהִבַּאתֶם שְׁמָה. יש ליתן את הדעת מדוע נסמכו זה לזה באותן המלים בשני פסוקים סמוכים.

ועל דרך הצח, הרמז והסוד, יש לומר "שמה" הם אותיות משה. שאף על פי שלא הותרה לו למשה הכניסה לארץ, הכל נקרא על שמו הלכה למשה מסיני.

לעומקו של מקרא ראה

וכן יִדְרָשׁ וּמִצְאֵנָהּ בדרך של אל תקרי. אל תקרי ומצאנה אלא מִצְאֵנָהּ. ובמקום אשר מִצְאֵנָהּ (על דרך של מִצְאוֹנוּ-מִצְאוֹהָ) צרות רבות ורעות, עתה מִצְאֵנָהּ ישועות ונחמות. פֶּאֱשֶׁר צוֹיִתָּהּ לאהבני בכל לבבך בשני יצריך, וְאָכַלְתָּ בִשְׁעָרָיָהּ, וְיָכוּלְתָּ ליצריך אשר בכל שעריך, והיינו שערי הראייה והדיבור והשמיעה וכו' אשר תתאוה בהם בְּכָל אֶתְנָת נִפְשָׁהּ:

וכן יִדְרָשׁ הפסוק לאחריו על דרך המוסר: אִךְ פֶּאֱשֶׁר יֵאָבֵל אֶת-הַצִּבְלִי וְאֶת-הָאֵלִיל כִּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר יִתְדוּ יֵאָכְלֶנּוּ: (כב)

יען ההתגברות על יצר הרע, והפיכת התאוות הגשמיות לתאוות רוחניות, הרי הן תלויות ברצון. ותרגום רצון בארמית הוא צבי. זה שכתוב: כצבי וכאיל. צבי הוא רצון ואיל הוא כינוי לחוזק והתגברות.

הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר הם כינוי לדור שכולו חייב או כולו זכאי. שהם אשר יזכו לבשורת הגאולה. זכאי כמשמעו, וחייב שכולו יחזרו בתשובה כעין אומרו: כולו הפך לבן - טהור.

וכן יִדְרָשׁ הפסוק שלאחריו:

או פִּלְגָּה לדרך זו: כִּי-תֵאֵנָה נִפְשָׁהּ כנגד תְּאֵנָת ה' לישב בציון. ככתוב (תהלים קלב, יג) כִּי-בְחָר ה' בְּצִיּוֹן אֲנִי לְמוֹשֵׁב לוֹ. וכאמרו: כִּי-תֵאֵנָה, כאשר תֵּאֵנָה נִפְשָׁהּ לעת המייוחד, לבואו של הַמְּבַשֵּׁר, אז תגיע העת כִּי-בְחָר ה' בְּצִיּוֹן אֲנִי לְמוֹשֵׁב לוֹ. שנאמר בְּכָל-אֶתְנָת נִפְשָׁהּ תֹאכַל בְּשׂוֹר. אל תקרי בְּשׂוֹר אלא בְּשׂוֹר הוא הַמְּבַשֵּׁר, הוא קול מְבַשֵּׁר ואומר כִּי-בְחָר ה' בְּצִיּוֹן אֲנִי לְמוֹשֵׁב לוֹ.

או פִּלְגָּה לדרך זו: אל תקרי אֶתְנָת, אלא אות. וכאמרו: וזה לָהּ הָאוֹת:

כִּי-יִרְחַק מִמֶּנּוּ הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר יִהְיֶה אֱלֹהֵיהָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שֵׁם וְזִבְחֹתָי מִבְּקָרָהּ וּמִצְאֵנָהּ אֲשֶׁר נָתַן ה' לָהּ כַּאֲשֶׁר צוֹיִתָּהּ וְאָכַלְתָּ בִשְׁעָרָיָהּ בְּכָל אֶתְנָת נִפְשָׁהּ: (פסוק כא).

ומדרשו ורמזיו:

כִּי-יִרְחַק מִמֶּנּוּ הַמְּקוֹם כאשר יהיה הדור האחרון רחוק מן המקום ברוך הוא, וְיִרְאֶה לך כי מדה כנגד מדה יִרְחַק גם הַמְּקוֹם ב"ה מן הדור זו לעולם, וְזִבְחֹתָי מִבְּקָרָהּ וּמִצְאֵנָהּ, תזבח את היצר הרע הַמְּבַשֵּׁר תמיד לאמר עשה כך עשה כך.

לעומקו של מקרא ראה

לא-תעשה כן לה' אלהיך פי כל-
תועבת ה' אשר שונא עשו
לאלהיכם (יב, לא')

פי כל-תועבת ה' אשר שונא עשו
לאלהיכם.

אשר שונא עשו. לית מילתא דלא
רמיזא באורייתא. זה הוא שהתנבא
מלאכי (א, ב'-ג') נאהב את יעקב ואת
עשו שנאתי. ועל דרך אל תקרי. אל
תקרי שונא עשו אלא שונא (את)
עשו על כל התועבות האלו. ועל דרך
של סרסו ודרשהו, וכאומרו: ואתה
לא כן תעשה לה' אלקיך, לכן נאמר
נאהב את יעקב ואת עשו שנאתי. פי
כל-תועבת ה' אשר שונא (ה) עשו
עשו ובניו לאלהיכם.

זאת הבהמה אשר תאכלו שור
שה כשבים ושה עזים: איל וצבי
ניתמור ואקו ודישן ותאו וזמר
(ד, ד'-ה')

על דרך הדרש והרמז, ידרש לענין
לימוד התורה: כשם שהבהמה
הטהורה היא מאכל לגוף לספקו

רק חזק לבלתי אכל הדם פי הדם
הוא הנפש ולא-תאכל הנפש עם-
הבשר (כג).

אכל הדם הוא הכינוי לתפילה, שכן
אסרו חז"ל לבלתי אכל טרם
התפללתם על דמכם. כי התפילה
מתוך צום, תעיד על אונת הנפש לדבר.

וכן ידרש פסוק כד: לא תאכלנו על-
הארץ תשפכנו פמים, כפי שכתוב
(איכה ב, יט) שפכי כמים לבד, כך
הם פני התפילה הרצויה: בכל אונת
הנפש.

וכמים דוקא שהמים חיים הם לעולם
כולו.

וכן הוא אומר לקמן: (פסוק כח)
שמר ושמעת את כל-הדברים האלה
אשר אנכי מצוה שמר מלשון תמתין
תחכה ותצפה לו, עד שיבוא ושמעת
את בשורת הגאולה, והוא השכר על כי
פי-תאנה נפשך לאכל בשר, לבוא
מבשר הגאולה, מבשר טוב.

לעומקו של מקרא ראה

ונחמד עליו. שאין אדם למד אלא במקום שלבו חפץ.

ו. ויקמור. לשון חומריות. להסיר מעליך כל עניני החומריות. בבחינת כל המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ. וידרש: ויקמור ויהיה החומר ממנו והלאה.

ועוד ידרש: מלשון חומרה. שיהיה חמור בעיניו להקל ראש בלימודו.

ז. ואקו. לשון תקוה. להתפלל על הלימוד ולקוות לישועה.

ח. ודישן. מלשון [תהלים לו, ט'] רָן מְדֻשָּׁן בֵּיתָהּ וְנִסְלַע עֲדֵנֶיהָ מִשְׁקָם. ומלשון מדושני עונג. להנות מכל חידוש בלימוד ומכל הבנה בסוגיה כמדושן עונג. והוא בחינת השבת.

ט. ותאו. מלשון תאוה. להתאוות ללמוד ולחדש בלימודו עוד ועוד.

י. וזמר. מלשון זמר בכל יום, זמר

ולשמרו, כן לימוד התורה הוא מאכל לנשמה לטָקָה וּלְשִׁמְרָה, ואשר על כן ידרש הכתוב וירמוז על עשר דרגות בהכנה ללימוד התורה, שהם בבחינת הקדמה למ"ח קניני התורה:

א. שור מלשון שור. ככתוב בתהלים כ"ז למען שוררי, הם התלמידים שנאמר בהם והיו עיניך רואות את מוריך, להבינם בטוב טעם ככל אשר יחפוץ לבם. והוא ללמוד על מנת ללמד.

ב. שר"ת שיהיה הלימוד. אל תקרי קְשָׁבִים אלא כְּשָׁבִים. להיות בתשובה שלימה בטרם ילמד ובטרם ילמד.

ג. ושה עזים. להיות עז כנגד המפריעים והמלעיגים עליו. או פלך לדרך זו, שיתלבש בעזות דקדושה לחדש חידושיו בסוגיה.

ד. איל. מלשון כח, להשקיע מירב כוחותיו בלימוד.

ה. וצבי. מלשון רצון. כמו ויואל משה בתרגומו: וצבי משה. לשעבד הרצון בלימוד. וכן שיהיה לימודו אהוב עליו

לעומקו של מקרא ראה

ד. אֵיל. מלשון כה. כמו שאמרו להודיעך כוחו דר' יוסי או דר' יהודה וכו'. וכוונתו שיהיה מדקדק במחלוקת בין חכמים, אם קיצונית היא אם לאו, וכוחו של מי באה להודיע.

ה. וַיְצַבִּי. מלשון רצון, כנ"ל. כמו ויואל משה בתרגומו: **וצבי משה.** שירד לעומק רצונו של התנא או האמורא, מה רצה לומר ולדקדק בזה.

ו. וַיִּתְמַמֵּר. שיתן אל לבו מדוע יחמיר החכם באיזה מן הדינים ומדוע שכנגדו אינו מחמיר בזה.

ז. וַאֲקוּ. יקרא כראשי תיבות ואק"ו. ואיה קל וחומר. שיתן לבו לקל וחומר מה הקל ומה החמור, ומדוע נקט כן החכם.

ח. וַדִּישָׁן. לשון די לשינון, ועת להיכנס לעובי הקורה. וכמובא בנפש החיים מה היא תורה לשמה, להוסיף בה לקח ופלפול.

ט. וַתֵּאָוּ. לשון תִּתְאָוּ לָכֶם יְהוָה הִקָּר (במדבר לד, ז') ופירש רש"י לענין נטייה והסבה לגבולות הארץ. וכן יִדְרָשׁ כאן להציב לך גבולות לסוגייה, מבלי להסתעף יותר מדי ימין ושמאל.

בכל יום. כמובא בסנהדרין צ. לחזור על הלימוד **בנגינת קול ערב.**

או פֶּלֶף לדרך זו: לאחר שהתבררו רצונותיו להכנה ללימוד, עתה ירמוז הכתוב על עשר דרגות **בדרך הלימוד:**

א. שׁוֹר מלשון שור. שיתבונן בסוגיה בכללות, בטרם יגש ללומדה בפרטות. ועל ידי כך יוכל לבנות את הסוגיה מהפרטים כחומה בצורה, הנקראת **שור.**

ב. שֵׁה קְשָׁבִים, והוא כמו **קְשָׁבִים,** אל תקרי **קְשָׁבִים** אלא **קְבָסִים.** שתהיה הסוגיה נקיה, מלובנת ומכובסת ללא רבב. ושתהיה הסוגיה כמו **קְסִים.** מבוסמת בריח טוב של תורה. ושיהא הולך ו**כּוֹבֵשׁ** את הסוגיה לפרטיה על דרך אל תקרי, אל תקרי **קְשָׁבִים** בשין שמאלית, אלא **קְבָסִים** בשין ימנית.

ג. וְשֵׁה עֲזִים. מלשון **עדים זוממים.** **ע' זים.** שתהיה עינו מחפשת להזים ולסתור את לימודו כדי לקיים הפוך בה והפוך בה.

לעומקו של מקרא ראה

יכּוּן: תָּאָז לַשּׁוֹן תָּאָז, תָּא הַמֵּתָאִים לוֹ. שִׁיָּה מוֹנַח לִימּוּדוֹ כְּבִקּוּפְסָא, דְּבָר דְּבוּר עַל אֲפֻנְיוֹ, כּל עֲנִיין וְעֲנִיין בְּתַא הַמִּיּוּחַד לוֹ. וּבַעַת הַצּוּרֶךְ יוּכַל לְהוֹצִיאֻ מִתָּאָז וּלְהַבִּיא מִשֵּׁם רֵאִיָּה אֻ קוּשִׁיָּה אֻ הִיקֶשׁ וְכוּ'.

י. נְזָמֵר. מַלְשׁוֹן זְמִיר עֲרִיצִים. לְרֵאוֹת בְּסוּגִיָּה מַה אֵינּוּ שִׁיךְ לַעֲצֵם הַסּוּגִיָּה, לְזִמּוֹר אֵת אֹתָם עֲנָפִים, לְמֵרוֹת שְׁבַפְנִי עֲצֵמָם יוּכַל לְהִיּוֹת עֲרֻכָם רַב, וּלְהַנִּיחַ רַק אֹתָם הַדְּבָרִים הַשִּׁיכִים לְסוּגִיָּה. אַח"כּ יוּכַל בְּנִקְל לְחַזּוֹר בַּלְשׁוֹן "גּוּפָא" לְמַה שְׁזָמֵר וְלַעֲיִין בּוֹ בְּפַנִּי עֲצֵמוֹ.

וּמִפְרִיסֵי הַפְּרָסָה הֵרִי הֵם מְקִיָּיִמִי הַמִּצְוֹת בִּיָּדֵיהֶם וּבְרַגְלֵיהֶם, אֻ כְּלֶךְ לְדֶרֶךְ זֹו שֶׁהֵם מַלְשׁוֹן הַלֵּא פְרוּס לְרַעַב לְחֻמֶךְ, שְׁכַשֵּׁם שְׁמַעֲלֵי הַגְּרָה הֵם עֲמוּד הַתּוֹרָה, כֵּן מִפְרִיסֵי הַפְּרָסָה הֵם עֲמוּד גְּמִילוֹת הַחֲסָדִים. וְאִשֶּׁר עַל כֵּן סִימָן טַהֲרָה אַחַד אֵינּוּ כֶּשֶׁר. שְׁצִרִיךְ לַעֲסוֹק בְּתוֹרָה יַחַד עִם קִיּוֹם הַמִּצְוֹת, תְּפִילָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

וְכֵן סִימְנֵי הַטַּהֲרָה שֶׁל דְּגִים, דְּרָךְ־שׁוֹ לַעֲנִיין תּוֹרָה וְתְּפִילָּה. הַסְּנִפִּיר כִּנְגַד אֲבָן הַסְּנִפִּירִינוֹן שְׁמַמְנוּ נַחֲצַבָּה הַתּוֹרָה.

וְהַקְּשָׁקְשָׁת כִּנְגַד הַתְּפִילָּה, כְּאִמּוֹר בְּשִׁמְשׁוֹן וּתְּחָל רוּחַ ה' לַפְּעֵמוֹ (שׁוּפְטִים יג, כה) א"ר יִצְחָק דְּבִי רַבִּי אֲמִי מִלְּמַד שֶׁהִיָּתָה שְׁכִינָּה מְקַשְׁקֶשֶׁת לְפָנָיו כְּזוּג כְּתִיב הַכֵּא לַפְּעֵמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן וְכְתִיב הַתֵּם {שְׁמוֹת כה-לד} פְּעֵמוֹן

י. נְזָמֵר. מַלְשׁוֹן זְמִיר עֲרִיצִים. לְרֵאוֹת בְּסוּגִיָּה מַה אֵינּוּ שִׁיךְ לַעֲצֵם הַסּוּגִיָּה, לְזִמּוֹר אֵת אֹתָם עֲנָפִים, לְמֵרוֹת שְׁבַפְנִי עֲצֵמָם יוּכַל לְהִיּוֹת עֲרֻכָם רַב, וּלְהַנִּיחַ רַק אֹתָם הַדְּבָרִים הַשִּׁיכִים לְסוּגִיָּה. אַח"כּ יוּכַל בְּנִקְל לְחַזּוֹר בַּלְשׁוֹן "גּוּפָא" לְמַה שְׁזָמֵר וְלַעֲיִין בּוֹ בְּפַנִּי עֲצֵמוֹ.

אָךְ אֶת-זֶה לֵא תֵאֲכֹלוּ מִמַּעֲלֵי הַגְּרָה וּמִמְּפִרִיסֵי הַפְּרָסָה (יד, ז')

יֵשׁ לַעֲיִין בְּסִימְנֵי הַטַּהֲרָה מְדוּעַ יִבְרָא הַבוּרָא דּוּקָא אֵלּוֹ הַסִּימְנִים, וְמַה יִּרְצָה לְרַמּוֹז בְּהֵם.

וְלַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מְקָרָא יֵאָמֵר בְּדֶרֶךְ הַדְּרָשׁ:

מַעֲלֵי הַגְּרָה הֵרִי הֵם כִּנְגַד לּוּמְדֵי הַתּוֹרָה הַלּוּעֲסִים תּוֹרָתָם עוֹד וְעוֹד וּמַעֲלִים אֵת אַכְלָם, וְשׁוֹב לּוּעֲסִים וְהוּא

לעומקו של מקרא ראה

וייש שסועה שהיא טמאה, כזו שבפרשתנו, כדאמר רב חנן בר רבא (חולין ס:) השסועה בריה בפני עצמה היא שיש לה שני גבין ושני שדראות. ומדוע תקרא שסועה, שהיא בעלת גב השסוע לשניים.

ועל דרך הטעמים, יוכיח טעם הטיפחא כי בריה בפני עצמה היא. שכן הפרסה מוטעם בטיפחא, והטיפחא היא כעין הפסקה קלה, ואינה בהכרח מחוברת עם שלאחריה, עם המלה השסועה. וכאילו כתוב: אָךְ אֶת-זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּעֵלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְרִיטֵי הַפְּרִסָּה: הַשְּׁסוּעָה.

ועל דרך הצח, יאמר: השסועה, היא רמז לתורה שניתנה למשה מסיני. ורמוזה בר"ת של השסועה:

ה - כנגד ה' חומשי תורה,

ש - כנגד ששה סדרי משנה,

ס - כנגד ס' מסכתות שבש"ס,

ו - כנגד תוספת של מדרשים

ע - שבעים פנים לתורה,

ה - שהכל ניתן למשה מסיני.

ורימון, ורש"י פירש לשון לפעמים, ואשר על כן יש לפרש שהוא מלשון ג' פעמים ביום האמור לגבי התפילה וכמטבע המקשקשת לפני בוראה.

וזה בלא זה אי אפשר. ואמרו [נדה פרק ו משנה ט] כל שיש לו קשקשת בידוע שיש לו גם סנפיר. והנמשל בזה שכל מי שנענה בתפילתו, והיינו קשקשת, בידוע שיש בו כח תורתו, והיינו סנפיר.

או כלך לדרך זו: המבקש בתפילתו על תורתו תמיד נענה. בבחינת הרחב פיך ואמלאהו. כמבואר במסכת ברכות [נ.] הרחב פיך ואמלאהו - ההוא בדברי תורה כתיב.

אָךְ אֶת-זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּעֵלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְרִיטֵי הַפְּרִסָּה הַשְּׁסוּעָה (יד,ז)

השסועה. לפשוטו של מקרא: יש שסועה שהיא כשרה, זו השסועה בצפרניה, להיות מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות, שפרסותיה שסועות מלמעלה עד למטה. והיא מפורשת בפר' שמיני ועי' רש"י שם.

לעומקו של מקרא ראה

לו, וילך בדרכי ה' שאמר לעולמו די. ואשר על כן נקרא ש-די. [חגיגה יב.]

ועל דרך הצח, היא ראה היא איה היא דיה, יכוון לשכינה הקדושה שירדה למצרים להוציאנו משם בשם הק' א'ה'יה ובשם ש'ד'י.

כיצד: האות ה' מהשם דיה, יחד עם השם איה, הן אותיות אהיה, בשם הזה גאלנו הקב"ה ממצרים. ומובלעות בו אותיות א' ה' של ראה. נותרו אותיות ריש, די. שהן ר'י ש'ד'י.

ר'י הן רד'יו שנה שנשתעבדנו במצרים.

ובשם שד'י דרשו [חגיגה יב.] נוטריקון: שאמר לעולמו די. שאמר לצרותינו די [בראשית מג פס' יב ברש"י]. וכן ידרש כאן: שאמר לגלות מצרים די. והוא לאחר ר'י שנה כשנתגלה בשם אהיה.

ועוד ידרש על דרך הצח, שראה ש'ד'י בלחצנו ושמע צעקת איה שבנפשנו, והסכים עם משה רבנו שאמר דיה לצרה בשעתה, ואמר לו לך אמור להם לישראל, אהיה שאמר

ומה שאמר אף את-זה לא תאכלו כדרך שאמרו תורה קנה ואל תמכור. שיהיה אצלך קנין עולם. והמוכר סחורתו מגלה שאין לו שייכות אליה כלל, ולכן נאמר על התורה קנה ואל תמכור. ותהיה תורתך פסגה אשר איננו אפל.

וְהָאֵשֶׁר לֹא-תֹאכְלוּ מֵהֶם וְגו'
וְהִרְאָה וְאֶת-הָאֵיָה וְהִדְיָה לְמִינָהּ
(יד, יב-יג')

פירש רש"י היא ראה היא איה היא דיה עי"ש.

ולעומקו של מקרא ירמוז בזה, כי זה דרכו של יצר הרע שהוא כנגד עוף טמא. בתחילה עינים רואות והוא כנגד ראה. אחרי כן הלב חומד ושואל איה התענוגות. והוא כנגד איה. ומוסיף היצר הרע כדרכו רק עוד קצת ודי. והוא כנגד דיה.

והתשובה ליצר הרע היא באותה מטבע. כנגד ראה ירָאָה להתבונן בעניני השגחה. כנגד איה ישאל איה מקום כבודו להעריצו, וכנגד דיה ינהיג עצמו ב"די", ויסתפק במה שיש

לעומקו של מקרא ראה

הק' יתקיים בנו **פּי עַם קְדוֹשׁ אֱתָהּ**
לה' אֱלֹהֶיךָ.

לעולם די שלחני אליכם, לומר
לגלותכם די. [ברכות ט:].

ובשימת לב, הסמיך הכתוב **פּי עַם**
קְדוֹשׁ אֱתָהּ לה' אֱלֹהֶיךָ לאיסור
בישול בשר בחלב הנכתב לאחרינו,
ולפרישה ממאכלות אסורות ומכירתן
לנכרי הכתובות לפנינו: לא תֹאכְלוּ
כֹּל-גְבֻלָּהּ לֶגֶר אֲשֶׁר-בְּשַׁעְרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה
וְאֶכְלָהּ אִם מִכֹּל לְנֹכְרֵי פִי עַם קְדוֹשׁ
אֱתָהּ וגו'. לא-תְּבַשֵּׁל גְדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ.
ונדרש לפנינו ולאחרינו. לומר כנ"ל:
שעל ידי פרישה מן הטומאה מחד, ועל
ידי היניקה מן התורה מאידך, בזה אנו
נבדלים מן הגויים להיות עם קדוש לה'
אלקיננו.

לא תֹאכְלוּ כֹּל-גְבֻלָּהּ לֶגֶר אֲשֶׁר-
בְּשַׁעְרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאֶכְלָהּ אִם מִכֹּל
לְנֹכְרֵי פִי עַם קְדוֹשׁ אֱתָהּ לִיהְוֶה
אֱלֹהֶיךָ לא-תְּבַשֵּׁל גְדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ
(יד, כא')

יש לשאול מדוע סיים ענין
המאכלות האסורות בפסוק זה **לא-**
תְּבַשֵּׁל גְדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ. ועל דרך
הדרש, ירמוז הפסוק על **עם ישראל**
והשכינה הקדושה.

או כלך לדרך זו: שהיותנו עם קדוש
לה' אלקינו היא **הגדר המפרידה** בין
הטומאה והנכרי מחד, לבין יניקתנו מן
התורה הק', מאידך.

גדי הוא כנגד עם ישראל, ואמו היא
כנגד השכינה הקדושה. וכפי שנאמר
בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. וכאמרו:

לשבת מברכין חדש אלול

מובא בזה"ק [וכן בהקדמה לתיקוני
זהרה] כי השם השולט בחדש אלול
הוא **ההנִי היוצא מסופי תיבות** עם

אשרי הגדי שיונק חלב מאמו, אשרי
ישראל שיונקים תורה מהשכינה
הק'. ואם מבשלים הגדי בחלב אמו לא
עוד יוכלו לינוק חלב מאמם. ולכן
נאמר **לא-תְּבַשֵּׁל גְדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ**, אלא
השְׂבִיעֶהוּ מחלב אמו ובכך יתקיים בנו
ארך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי.
ואשר על כן נסמך לו **פּי עַם קְדוֹשׁ**
אֱתָהּ לה' אֱלֹהֶיךָ שע"י היניקה מהתורה

לעומקו של מקרא ראה

והסליחות. והכוונה בזה שהוא חדש שמרבים בו רחמים וסליחות כדי ליתן תגבורת הרחמים על הדין.

ולכן רמזוהו בשיר השירים אני לדודי ודודי לי ונאמר שם (שה"ש ח,ג) שְׁמָאֵלוֹ תַחַת רֵאשִׁי וְיָמִינוֹ תַחְבֵּקֵנִי ופירושו **השמאל** שהיא גבורה ודין היא תחת ראשי, **בהיחבא**, וימינו שהימין הוא חסד ורחמים, ימינו תחבקני בגילוי. ומה שהימין מחבת בגילוי, **והשמאל בהיחבא**, זה מכח ריבוי הרחמים והסליחות שמרבים בחדש זה ברחמים ובצדקה להפכו מדין לרחמים. ולכן הוא יוצא מהפסוק וְצִדְקָה תִּהְיֶה לָנוּ פִּי.

ועוד נאמר בפסוק שממנו יוצא השם הק' השולט בחדש אלול: **וְצִדְקָה תִּהְיֶה לָנוּ פִּי נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ כְּאֲשֶׁר צִוְּנוּ (דברים ו, כה)**. ומה היא המצוה הזאת שאומר הנביא, הוי אומר זאת מצות היראה. שכן כתוב בפסוק שלפניו [שם כד'] : **נִצְוֵנוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאַה אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחַיֵּינוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה**. ומצות היראה היא תכלית מצות התשובה. ואשר על כן נמצאנו

הניקוד של ראשי התיבות בפסוק: (דברים ו, כה) **וְצִדְקָה תִּהְיֶה לָנוּ פִּי : הֵהָנִי?**

ומובא בשם האר"י הק' (וכן מובא ברב הסידורים) לכוון את שם השם השולט באותו חדש, במוסף של ר"ח בחתימת מקדש ישראל וראשי חדשים.

ומובא עוד במדרשי הזוה"ק שכל אימת שיקדים י' או ו' לאות ה' בשם ה' השולט בחדש, הרי זה חדש של רחמים. ובהקדים האות ה' לי' או ו' הרי זה חדש של דין.

ובחדש אלול בהיות שם ה' השולט בו כנ"ל ההוי הרי הוא לכאורה חדש של דין, באשר יקדימו האותיות ה'ה' לאותיות ו'י'.

ויש ליתן טעם להיותו נקרא חדש הרחמים והסליחות. ולעומקו של מקרא יש לומר כי אכן, מצד עצמו הוא חדש שמתגברים בו הדינים כנ"ל, ושולט בו השם הק' הֵהָנִי שהוא שם של דין. ואשר על כן קבעו להרבנות בו תחנונים ותפילות של רחמים כדי לעורר בו מידת הרחמים, עד אשר נקרא הוא בעצמו חדש הרחמים

לעומקו של מקרא ראה

ואשר על כן השם השולט בחדש תשרי הרי הוא שם של שמחה, וימי הדין הבאים עלינו לטובה נהפכים לנו לימי שמחה, עד שיוצאים זכאים ושמחים מן הדין כשלולביהם בידיהם לנענע במ לה' על כל הטוב אשר גמלנו.

ונרמזו הדברים בפסוק אשר ממנו יוצא שם ה' של תשרי, והי"ה: נִרְאָה אֶתְּהָ שְׂרֵי פְרָעָה, ששרי פרעה הם 70 שרים של מעלה של כל האומות, הנקראים בשם כולל "פרעה", הם מהללים את כנסת ישראל לפני ה', בראותם אותה מרבה בצדקה ובסליחות ותחנונים. ואשר על כן המשך הפסוק הוא וַיִּהְיֶה לְלוֹ אֶתְּהָ, שכל שרי מעלה מהללים את כנסת ישראל לפני ה'.

ואע"פ שבפשט הכתוב הכוונה שיהללוה אל פרעה, הרי בסוד הדברים מהללים אותה למי ששולט בפרעה, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

למדים על ג' מצוות בפסוקים אלו של חדש אלול: תשובה, ותפילה וצדקה. תשובה כנ"ל, וצדקה תהיה לנו כפשוטו, ותפילה כנגד מה שנאמר פִּי נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ פְּאֶשֶׁר צָוֵנוּ. מה היא המצוה אשר נשמר לעשות לִפְנֵי ה', הוי אומר זאת תפילה. ככתוב (תהלים קב, א): תִּפְלֶה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּף שִׁיחִי.

והיינו: תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה.

ולעומתו חדש תשרי אשר בו ימי הדין, ראש השנה ויום הכיפורים, השם השולט בו הוא שם של רחמים: נְהִיָּה היוצא מסופי תיבות של הפסוק: נִרְאָה אֶתְּהָ שְׂרֵי פְרָעָה (בראשית יב, טו').

ובהיות האות ו' קודמת לאות ה', והאות י' קודמת לאות ה', הרי הוא שם של רחמים. שריבוי הרחמים בחדש אלול, יש בו כדי להפוך את ימי הדין של חדש תשרי לימים של רחמים. ולכן השם השולט בחדש תשרי הוא שם של רחמים.

ועוד, הרי אמרו חז"ל (ויקרא רבה יא, ז') אין והיה אלא לשון שמחה.

לעומקו של מקרא ראה

וכאמרו: **אם תחנה עלי מחנה (תהלים כז, ג), אם היא, המחנה, תחנה עלי, לא יירא לבי כי אתה הקב"ה עמדי.**

ואם כי בדרך כלל מחנה הוא לשון זכר, הרי הוא מופיע בכתובים גם בלשון נקבה, כמובא בפר' וישלח, ובפירוש רש"י שם: **וַיֵּאמֶר אֶם-יָבֹא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד וְהִנֵּה הַמַּחֲנֶה הַנֶּשְׂאָר לְפָלִיטָה.** ופירש רש"י: מחנה משמש לשון זכר ולשון נקבה.

אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד - הרי לשון נקבה. **וְהִנֵּהוּ** - הרי לשון זכר. וכפירוש רש"י שם: **אם תחנה עלי מחנה (תהלים כז, ג), אם היא תחנה עלי הרי לשון נקבה.** (בראשית לג, ח.) **המחנה הזה הרי לשון זכר.**

ולפי כך אתי שפיר. אומר דוד המלך להקב"ה: **אם היא, המחנה, תחנה עלי, לא אירא רע כי אתה עמדי.** והיא האמונה שבקש דוד המלך באומר: **לולא האמנתי.** וידרש לולא בלשון **ולואי.** **ולואי** שהאמנתי. והיא האמונה הנצרכת להתחזק בה בחדש אלול, **כי אתה עמדי.** והיינו: אני לדודי ודודי לי.

לדוד ה' אורי וישעי

אם תחנה עלי מחנה

על דרך המוסר והאמונה: התיקון הנצרך בחדש זה הוא התחזקות באמונה ורמוז הוא בשמו של החדש **אלול**, בהיפוך אותיות. **לול"א.** כפסוק יג' בתהלים כז, **לולא האמנתי** לראות ב טוב ה' ב צר ציים, לקיים בנו על ידי אמונתנו את הבטחת ה' לדוד להיות לנו לאור ולישועה כפי שהיה לדוד באומר: **לדוד ה' אורי וישעי.**

ובמבחן האמונה אומר דוד המלך
אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי

והוינן בה, למי אומר דוד המלך **אם תחנה.** אם תאמר שכוונתו להקב"ה, זה אינו. כי מי העבד אשר יעז להגיד לרבוננו **אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי.**

ואם תאמר על **המחנה** מוסבים דבריו כגוף נסתר, והרי מחנה הוא לכאורה לשון זכר, והיה לו לומר **אם תחנה עלי מחנה וגו'.**

ויש לומר לעולם פנייתו של דוד המלך היא **להקב"ה** בלבד, שאין עוד מלבדו. ומכנה הוא את המחנה כגוף נסתר ובלשון נקבה:

לעומקו של מקרא ראה

וכן תבואר ההפטרה, לעומקו של
מקרא על לימוד התורה הקדושה:

{יא} עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא גַחְמָה, קראה
הנביא עֲנִיָּה, שאין עניות אלא עניות
דתורה. ומה שהיא, כנסת ישראל,
סַעְרָה, הרי זה מצד טלטלות הזמן,
שבגלגלן נהיתה לה עניות דתורה.

ולכן אומר הקב"ה הִנֵּה אָנֹכִי מֵרְבִיץ
בַּפּוֹךְ אֲבֻנִים: ואין הרבצה אלא
הרבצת תורה, ואמר בַּפּוֹךְ אֲבֻנִים, אל
תקרי בַּפּוֹךְ אלא בַּפִּיךְ. אל תקרי
אֲבֻנִים אלא בַּנִּיךְ. כדמפרש ואזיל [פס'
יג] וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה'. שתהיה התורה
בַּפִּיךָ ובפי בַּנִּיךָ, ולא תִשְׁכַּח מפי זרעם
וזרע זרעם עד עולם. וזה שהוסיף
ואמר וַיִּסְדָּתִיךָ בַּסְּפִירִים היא אבן
הסנפירינן שעליה נכתבו הלוחות
כמובא ברש"י [שמות לד, א] וַיֵּאמֶר
יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה פֶּסֶל-לֶבֶךָ שְׁנֵי-לִחֹת
אֲבָנִים פְּרָאשָׁגִים פִּירֵשׁ רש"י: פסל לך.
הראהו מחצב סנפירינן מתוך אהלו,
ואמר לו הפסולת יהיה שלך, ומשם
נתעשר משה הרבה. והקב"ה מבטיחה
לכנסת ישראל שחכמת התורה
המיוסדת על עשרת הדברות שעל אבן
הסנפירינן, לא תמוש ממנה ומבניה,
עד עולם. וזה שאמר {יב} וְשָׁמַתִּי

להפטרה

ג' דנחמתא

עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא גַחְמָה, ישעיהו נד
פס' יא'- עד פרק נה פס' ה'.

מובא באבודרהם על פי הפסיקתא כי
בשבע הפטרות דנחמתא שולח הקב"ה
לנחם את כנסת ישראל ואינה
מתרצית עד הנחמתא הששית
והשביעית.

שכן בנחמתא הראשונה נחמו נחמו
עמי בקש הקב"ה לנחמה על ידי ריבוי
תפילות ותחנונים, ועדיין לא נתרצתה.
ובנחמתא השניה ותאמר ציון עזבני
ה', בקש הקב"ה לנחמה על ידי ריבוי
בנים ועדיין לא נתרצתה, שכן היא
אומרת בהפטרותנו, עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא
גַחְמָה.

וַיִּרְאֶה לְמַעֲיִין כי בזו הנחמתא
השלישית מבין השבע, הנחמה
שהקב"ה מבקש לנחם את כנסת
ישראל, היא על ידי לימוד התורה
הק'.

לעומקו של מקרא ראה

לנבואת ישעיהו [יא,ט'] **כִּי מְלֶאכָה**
הָאָרֶץ דַּעָה אֶת ה' פְּמִים לַיָּם מְכֹסִים.
ואשר על כן ממשיך לנחם את כנסת
ישראל בלימוד התורה
באומרו: {יג} **וְכָל בְּנוֹךְ לְמוֹדֵי ה'** וְרַב
שְׁלוֹם בְּנֵיךְ:

ואשר על כן התורה תהא מגינה עליה,
כִּי לֹא תִירָאֵי מִי גֵר אֲתָךְ עֲלֶיךָ
יְפוּל: כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח
וגו'. וממשיך בשבח התורה ובנחמתה:
{נה,א'} **הִי כָּל צִמָּא לְכוּ לְמִים** ואִין
מִים אלא תורה, וכן הוא
אומר: {ג} **הַטּוֹ אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי**
שְׁמַעוּ וּתְחִי נַפְשְׁכֶם וְאֶקְרָתָה לְכֶם
בְּרִית עוֹלָם חֲסֵדֵי דְוָד הַנְּאֻמָּנִים:

ומסיים **ההפטרה בדברי הנחמה:**
למען יהוה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי
פִּאָרְךָ: היא תפארת התורה, וירמוז
בזה לספירת התפארת שבה גיתנה
התורה ללומדיה, היא ספירת יעקב
אבינו איש תם יושב אהלים שהוא
המיוזג בין החסד לאברהם והגבורה
ליצחק. ואשר על כן היא הנחמתא
השלישית כנגד **יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ**
אֲתַפְאֵר [ישעיהו מ"ט,ג']. וזה שסיים
ההפטרה באומרו: **וְלִקְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי**
פִּאָרְךָ.

כְּכֹד שְׁמִשְׁתִּיךָ הם כ"ד ספרים
המאירים כשמש, **וּשְׁעָרֶיךָ** הם
השערים המצוינים בהלכה יהיו
שנונים ומחודדים בפי הבנים כלוחות
החרותים מצד אל צד, וזה שאמר
לְאֲבָנֵי אֲקָדָח אותיות הקודחות
וחלולות מצד אל צד, **וְכָל גְּבוּלְךָ**
לְאֲבָנֵי חֲפָץ. באומרו **לְאֲבָנֵי חֲפָץ**
ירמוז בזה לפסוק **במשלי [ג,ט"ו]**
יְקָרָה הִיא (מִפְנִינִים) מִפְּנִינִים וְכָל
חֲפָצֶיךָ לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ וכפי שדרשו
במסכת הוריות [יג]. יקרה היא
מפנינים – יקרה היא [התורה] מכהן
גדול הנכנס לפני ולפנים. ויש לומר כי
דרשו זאת מן הכתיב והקרי. שקורים
מפנינים וכותבים מפנינים. ועל דרך
הצח ירמוז על **פנימיות התורה.** ואמר
כי כל זה הוא **חֲפָץ ה'.** ועוד, שכל מי
שמקבל עליו היסורין באהבה נאמר
עליו **וְחֲפָץ ה' בְּגִדוֹ יִצְלַח וּדְרָשׁוּ**
בְּמַסַּכְת בְּרִכּוֹת [ה]. שְׁלִימּוּדוֹ
מִתְקִיִּים בִּידוֹ. וירמוז למה שדרש
[שם] רשב"י: תניא רבי שמעון בן
יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן
הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא
נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן: תורה
וארץ ישראל והעולם הבא. וזה
שאמר **כאן הנביא: וְכָל גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי**
חֲפָץ. ועוד ירמוז באומרו **גְּבוּלְךָ**

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

